

Tilburg University

Gods water over Gods akker

de Groot, Kees

Published in:
De Roerom

Publication date:
2018

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
de Groot, K. (2018). Gods water over Gods akker. *De Roerom*, 32(8), 14-15.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Gods water over Gods akker

Dr. Kees de Groot

Van 1998 tot 2002 was ik in het bisdom Rotterdam aangesteld om de samenwerking tussen parochies te begeleiden. Samenwerking was voor de voortdurende kerkelijke presentie in de Randstad immers geboden. Maar het ging natuurlijk ook om een krimpoperatie. Een vriend van me vond de term 'kerkopbouw' daarom wel grappig. 'Alweer een kerk dicht! O, de kerkopbouw is langs geweest.'

Ik lachte als een boer met kiespijn. Maar het klopte natuurlijk wel dat we met deze operatie het tij niet zouden keren. Inmiddels zijn we twintig jaar, nieuwe rondes van schaalvergroting en vele boektitels verder, - titels die een vitale en florerende parochie in het vooruitzicht stellen. In deze richting zie ik weinig heil, noch voor de Kerk noch voor de praktische theologie die zich met kerkopbouw bezig houdt.

Liquidatie

Mijn inzet is de realiteit gedegen onderzoeken en wat er theologisch toe doet goed doordenken. Ik heb in mijn onderzoek *The liquidation of the Church* daarom meer gekeken naar hoe veelvormig de christelijke traditie in de hedendaagse samenleving aanwezig is dan louter naar de in parochies georganiseerde religie. Uiteindelijk is de voortgang van het evangelie van groter belang dan een bepaalde gestalte van kerk-zijn. De bevindingen uit een reeks casestudies, onderzoeken en wordingsgeschiedenissen heb ik samengebonden in de these dat de gevestigde kerken in Nederland zich in een staat van liquidatie bevinden; of preciezer: series van liquidatieprocessen doormaken. Ik oriënteer me daarbij op het werk van de Pools-Britse socioloog Zygmunt Bauman. Hij heeft scherpe analyses van de industriële moderniteit gemaakt en vervolgens het begrip postmoderniteit vervuld voor het begrip *liquid modernity* - vloeibare moderniteit. Dit staat tegenover *solid modernity*, de 'vaste' moderniteit uit de fase daarvoor. Hierbij heb ik zijn stelling over de onverenigbaarheid van religie en vloeibare moderniteit gecorrigeerd: religie is namelijk aanwezig in en zelf ook onderhevig aan een belevingsgerichte keuze-cultuur en een netwerk-samenleving.

Herverdeling

Het is een stap verder om van *liquidatie* te spreken, analoog aan het bedrijfskundig proces waarin het kapitaal dat besloten ligt in gebouwen, machines en goodwill - solida - wordt omgezet in liquide middelen - zeg maar geld. Dit gebeurt bij een faillissement - denk ter vergelijking aan kerksluitingen - en in zoverre duidt dit begrip teruggang aan. Liquidatie impliceert echter ook dat de goederen en ideeën in andere handen overgaan. Er

vindt een herverdeling plaats. Dit gebeurt met het christelijk erfgoed ook. Je vindt het in allerlei sectoren terug. Discontinuïteit en continuïteit zo samen brengen is een goed alternatief voor de verhalen over secularisering, de terugkeer van religie of een spirituele revolutie. In bepaalde perioden en contexten verbloeden of vervloeien religieuze instituties, maar daarmee houdt religie niet op een institutioneel verschijnsel te zijn. Het wordt deel van andere institutionele sferen - economie, politiek, cultuur, zorg. Dat religie een privézaak zou zijn of geworden zou zijn, is dus een valse voorstelling van zaken.

'In liquidatie' klinkt niet gezellig. Maar de situatie die veel parochianen aan den lijve ondervinden benoemen, kan ruimte scheppen om angstvrij te zien wat de Kerk als geloofsgemeenschap in de wereld kan betekenen. Bij een proces van liquidatie is er een fase die aan de eigenlijke liquidatie voorafgaat en een fase die op de liquidatie volgt; drie fasen dus.

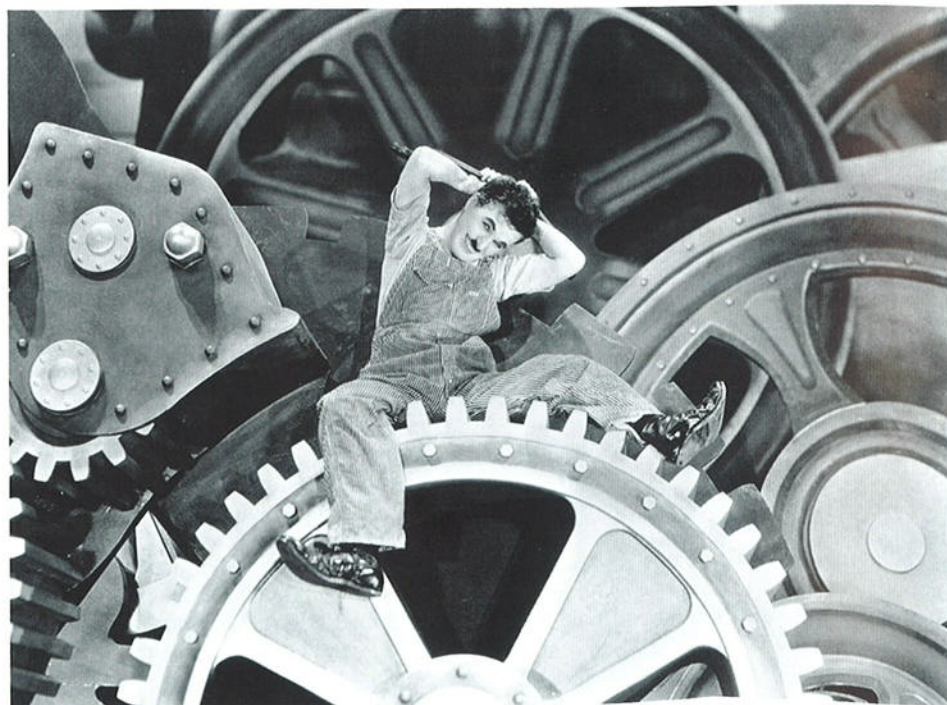
1. 'Goeie ouwe' moderniteit

Allerst de fase vooraf, waarin de organisatie in zwaar weer verkeert. Onder meer in parochies wordt nog steeds grote waarde gehecht aan de solide-moderne bena-

dering van planmatig werken, sturing van bovenaf via een gelaagde organisatie, uniformiteit, bureaucratie enzovoorts. - Zie bijgaande afbeelding van Chaplin in *Modern Times*! - Die 'goeie ouwe' moderniteit is op zichzelf niet verkeerd, maar zeker niet 'heilig'. Dit betekent niet primair dat de kerk zou moeten inspeken op de 'vloeibare moderniteit'. Dat is een marketingbenadering die uiteindelijk rust op de tegenstelling tussen kerk en wereld. Het vertrekpunt moet eerder een nieuwe doordenking van de zending van de kerk tegen deze achtergrond zijn. De Kerk verbindt de vraag naar de zin van het bestaan met de opdracht de solidariteit tussen mensen te versterken. Die boodschap is actueel en vandaaruit kan ook de cultuur van consumptisme en vluchtigheid kritisch worden benaderd. Het komt in het kerkelijk optreden aan op 'management met een missie'. Enerzijds staat missie daarbij voor een accent op de vraag waartoe de Kerk er is: teken en instrument zijn van Gods verbondenheid met de mensen - in plaats van het accent op instandhouding. *Mission* versus *maintenance*, heet dit in het bedrijfsleven. Anderzijds staat 'missie' voor het levend houden van de Kerk als maatschappelijke beweging met een missie die in de wereld licht wil zijn, gist in het deeg; naast lidmaatschaps- en dienstverleningsorganisatie. Het beeld van de kerk als de mensen van de Weg is een revival waard.

2. Buitenkerkelijk succes

Gedreven door het Evangelie handelt de Kerk in de wereld. Een vrucht daarvan

Still uit de film *Modern Times* (United Artists, 1936) van Charlie Chaplin

Pastorale zorg (© Foto: Shutterstock)

uit het recente verleden is de geestelijke verzorging die in ziekenhuizen, verpleeghuizen en andere instellingen geboden wordt aan ieder die dit wenst, gelovig of niet. Dat dit bestaat is het 'buitenkerkelijke succes' van de christelijke zielzorg. Mijn suggestie is om te waarderen dat kerkelijke initiatieven navolging krijgen, om 'onze zegeningen te tellen'. Aan protestantse en ook wel aan roomse zijde wordt soms het vreemdelingschap van de christelijke kerk sterk benadrukt. Ik zou zeggen dat de christelijke erfenis toch behoorlijk rijk vertegenwoordigd is in de Nederlandse samenleving. De Kerk valt echter niet met haar handelen samen. Het maatschappelijk handelen van de Kerk is op zichzelf waardevol. Diaconie is geen instrument voor ledenwerving. En concrete initiatieven zoals een *Voedselbank*, of *opvang voor ongedocumenteerden* mogen zich ook los van de kerken verder ontwikkelen. Anderen mo-

Zouden bomen weten
van hun bladerdek en
van het nest in hun takken?

Zouden vogels
hun zingen horen en weten
wie ze ermee plezieren?

Zou de aarde voelen
hoe alles van haar leeft
dat zij moeder is?

Peer Verhoeven *Lente*

gen meedoen. De Kerk is geroepen om de ontmoeting met Christus te zoeken en te beleven, in de eucharistie en ook - telkens opnieuw - in de ander en zoekt daarom de nood in de wereld op.

3. Werken aan de Weg

Dat 'de wereld' kerkelijke activiteiten zoals de zorg voor armen en zieken heeft overgenomen of put uit het culturele reservoir van de Kerk zoals in theatervoorstellingen over bijbelse figuren, kan de Kerk uitspreken en het kan uitnodigen om nieuwe verbindingen te leggen, zoals gebeurt rond *The Passion*. De Kerk zelf, de geloofsgemeenschappen verbonden met elkaar in Christus, legt zich toe op gebed en lofprijzing; en op het leren wat het betekent om 'in Christus' te zijn. Ze onderhoudt de wegen om God te zoeken. Waar de Kerk is of opnieuw gestalte krijgt probeert ze dus wel degelijk de bron open te houden en leeft ze daaruit.

(© Foto: Ad Wagemakers)

Besluit

Het is mogelijk de waarneming van een kerk-in-liquidatie toe te laten en tegelijk te koesteren wat er wél is en open te staan voor een nieuw begin. Eerder dan door een concrete gestalte van kerk-zijn zouden we ons kunnen laten leiden door een theologisch begrip van Kerk. Bijvoorbeeld door een begrip van Kerk als communio of *koinonia*, een gemeenschap die niet samenvalt met een of andere *community*, maar die daarin wel concreet wordt en die open is vanuit het geloof in een relationele God die gemeenschap zoekt. Die mensen verwelkomt en ook open staat om zelf geëvangeliiseerd te worden omdat God óók in de wereld werkt. Die Kerk getuigt in woord en daad van Gods onvoorwaardelijke liefde die wij kunnen beantwoorden met daden van naastenliefde in woorden, gezangen, gebaren en in opkomen voor mensen die lijden, voor de schepping die lijdt.

Handelingsperspectieven

Hoewel dit verhaal dus niet activistisch en optimistisch inzet, leidt het wel tot handelingsperspectieven. Kleine successen viëren is één. Grijp elk contact aan om Kerk te zijn; ook vergaderingen zijn niet puur instrumenteel. Vanuit overtuiging en compassie handelen en niet vanuit zorg om zelfbehoud, is een ander. Anderen mogen meedoen aan activiteiten die de kerk ontplooit; en andersom wordt de Kerk uitgenodigd om zich vanuit eigen missie te verbinden met wat anderen doen. Uiteindelijk is de boodschap: Laat in *die zin* Gods water over Gods akker lopen. Maar dan ook Gods water: niet passief, maar ontvankelijk.

Dr. Kees de Groot
Universitair docent Praktische Theologie
Tilburg School of Catholic Theology
Van hem verscheen onlangs
The liquidation of the Church
London Routledge, 2018